

Első óraterv

Műelemző gyakorlatok drámatechnikákkal

Óra témája: Ludwig van Beethoven 5. Szimfóniája és adaptációja

Óra mondanivalója/célja: komolyzene megismerése, közelítése a fiatalokhoz

Korosztály: gimnazistáknak (9.-12. osztály)

Időtartam: 45 perc

- Bevezetés 5 perc
- Felvezetés 15 perc
- Kifejtés 20 perc
- Lezárás 5 perc

1. Bevezetés – kép asszociáció (1.dia)

Tornyai János: Bús magyar sors című képét vetítem ki. Egy rövid asszociációs feladat, első körben egy címet kérnék a képhez, másodjára, miután már megmondom az eredeti címét elképzeléseket, hogy miért ez lehet a címe.

fogalomalkotás

Előző feladathoz kapcsolódva a 'sors' szó megfogalmazása a feladat egy mondatban.

- Pl.: A végzet vagy sors az események előre meghatározott menetét jelöli. Úgy lehet elképzelni, mint egy előre meghatározott jövőt, függetlenül attól, hogy általánosságokra, vagy az egyénre vonatkozik.

2. Felvezetés

Közös meghallgatása a szimfónia első tételének. Zeneszerző felfedése, és a pontos mű megnevezése. Utána az első reakciók megbeszélése. (Ismerték-e? Ha igen, mikor/hogyan hallották? Ha nem akkor benyomások, gondolatok róla?)

https://www.youtube.com/watch?v=Ht2rcrCFf_8

3. Kifejtés – (2.; 3.dia)

1. rész:

Visszacsatolás a bevezetőhöz: Miért beszélhattünk korábban a sorsról? A V betű morzejelének a kivetítése és felismerése. Amint ez megvan, a szimfónia kezdőmotívum (egy jellegzetes négyhangú ti-ti-ti-tá-á) kivetítése.

A mű rövid ismertetése. – „Ludwig van Beethoven 5. Szimfónia (c moll) 1804 és 1808 között íródott szimfóniája, az egyik legismertebb zenei kompozíció a klasszikus zenében és egyike a legtöbbet játszott műnek a műfaján belül. Legelőször a bécsi Theater an der Wien színházban adták elő a darabot 1808. december 22-én, ezután nyerte el a mű hatalmas hírnevét. A második világháború óta néha a „győzelem szimfóniájának” (Victory Symphony) nevezik a művet. A

„V” római szám megfelelője az arab 5-ös számnak; a második világháborúban a V-jel a győzelem szimbólumává vált a szövetségesek körében, ez okozta ezt az egybeesést. Egy másik véletlen összefüggés, hogy a V betű morzekódban három rövid és egy hosszú jelből áll, ami megegyezik a szimfónia első négy hangjának ritmusával. A szimfónia négy tételből áll, és összesen 30–40 perc hosszú előadva. Az első tétel, tehát az egész mű is egy úgynevezett sors-motívummal kezdődik, ez három rövid és egy hosszan kitartott hangból áll, majd a motívum megismétlésre kerül. Állítólag Beethoven úgy magyarázta a motívum elnevezését, hogy „így kopogtat a sors az ajtón”. Ez gyakran megismétlődik a tételen belül.”

- Feladat: Mozgássor készítés. A csoportok vagy a 'sors' vagy pedig a 'győzelem' címet kapják. Ennek a két szónak a zenemű hangulatához kapcsolódnia kell valahogyan.

2. rész:

Walter Murphy "A Fifth of Beethoven" című diszkó adaptálásának a meghallgatása. (<https://www.youtube.com/watch?v=RZILaBPSIG8>)

Első reakciók, a hasonlóságok/különbségek az eredetihez képest? (4.dia)

- Ezek után: Állókép készítés két részben. A csoport két részre oszlik. Mindkét kiscsoport megcsinál mind a kettő zenéhez (eredeti és feldolgozás) egy-egy állóképet, amit egymás után fog megmutatni. Végül ezek megbeszélése.

4. Lezárás

Az állóképes feladat után már lezáró feladatot nem igazán tervezek, mert szerintem nagyon jól összegezni tudja, ami a célom ezzel az órával.

"It's really sad that the kids today can only relate to Beethoven via a rock version of his music." ... "that maybe if they've heard this much of his symphony, they'll go out and buy the original."
(= Nagyon szomorú, hogy manapság a gyerekek Beethoven zenéjének csak a rock verziójával tudnak kapcsolódni. ... ha talán ennyi részét hallják a szimfóniának, akkor elmennek megvenni az eredetit.)

Ezt az idézetet mondanám el, amit Walter Murphy mondott a zenéjével kapcsolatban. Ezzel is bátorítva a gyerekeket, hogy nyíljanak meg a komolyzene iránt is, ne csak annak, ami éppen 'trendi'.

Második óravázlat

Drámaelemzés, dramaturgia drámajátékokkal

Óra témája/fogalma: Fokozás

Óra mondanivalója/célja: Fokozás, mint dramaturgiai fogalom ismertetése, megértése több művészeti alkotáson keresztül, drámajátékok segítségével.

Korosztály: gimnazistáknak (9.-12. osztály)

Időtartam: 45 perc

- Bevezetés 5+5 perc
- Felvezetés 10+5 perc
- Kifejtés 10 perc
- Lezárás 10 perc

1. Bevezetés és bemelegítő feladat

Haydn: A Teremtés oratórium – A napkelte egy részletének közös meghallgatása. (csukott szemmel, ha beleegyeznek) Zeneszerző felfedése, és a pontos mű megnevezése. Utána az első reakciók megbeszélése. (Pl.: Ismerték-e? Ha nem akkor benyomások, gondolatok róla? Milyen szavakkal, jelzőkkel lehet körülírni a hallott részletet?)

- Feladat 1.: Még kétszer meghallgatjuk a zenét, de közben mindenkinek kis kell találnia egy rövid mozdulatot/mozdulatsort, ami számára a zenével harmonizál. (Esetleges segítő szavak: valami olyan mozdulat, ami 'nyitást, erősödést, változást, növekedést' fejez ki.)

Ha megvan akkor két részre osztva a csoportot egy sorban kiáll először az egyik fele utána a másik és zenére megmutatják. Plusz rövid megbeszélés a látottakról.

2. Felvezetés

Ravel: Bolero-ból 3 kis részlet meghallgatása. (Ha kéri a csoport akkor többször is a feladat alkotása közben.) Rövid megbeszélés a zenének. (Fő jelzők, jellemzők összeszedése.) Első reakciók, a hasonlóságok/különbségek az előzőhöz (Haydn) képest.

- Feladat 2.: 3-4 fős csoportokra osztódás. A zene által inspirált 3 részes állóképek kitalálása. A 3 kép legyen: összefüggő; 1 cselekmény bemutatása, de 3 egymás utáni pillanatban, látszódon a növekedés/erősödése a cselekménynek!

Az állóképek után rövid megbeszélés. (Miről szólt? Mi volt benne az erősödés, változás, hangsúlyozás? Mitől volt más a 3 kép? Illett a zenéhez?)

3. Kifejtés – fogalomalkotás

Mi lehet a fogalom, amivel ma foglalkozunk? (Segítő kérdés: sétál, megy, szalad, rohan?)

A fokozás definiálása. Közös ötletelés és egy megfelelő definíció összerakása.

Példák:

- Az egymás után következő szavak, szó szerkezetek egyre erősebb érzelmi hangulati jelentést hordoznak, egyre növekvő mértéket jelölnek. Idegen szóval klimaxnak nevezzük. A fokozást kifejezhetjük melléknévvel: szép, szebb, legszebb, gyönyörű, csodálatos. Igével: sétál, megy, szalad, rohan. Az igekötő megváltoztatásával: meghallgat, lehallgat, kihallgat.
- nagyobbá tevés, erősítés méretben, hatásban, minőségben, működésben, tartalomban.
- a költői mondanivaló nyomatékolását szolgáló eljárás; olyan kifejezések egymás utáni felsorakoztatása, melyek értelmileg-érzelmileg egyre hangsúlyosabbak. A fokozás egyszerű formái a népköltészetben gyakoribbak, mint az irodalomban. Két fő formája van, a menyiségi és a minőségi fokozás. Szervezettebb formában haladványos vagy ellentétes → gondolatritmust is képezhet, sőt kiterjedhet az alkotás egészére is. Összefügg az ismétlés, → hármasság, → hasonlat és a → túlzás jelenségével. Minden főbb népköltészeti műfajban előfordul, az epikában a leggyakoribb. Formái változatosak, így → mondókában, Szólásban, dalban, balladában, népmesében (7–9–12 fejű sárkány, párbajban bokáig, térdig és derékig földbe vágás stb.).

4. Összegző/lezáró feladat

Készítsünk páros mini jeleneteket. A címe: FOKOZÁS.

A megadott címen kívül, szabad kezet kapnak, be lehet hozni zenét is, ha gondolják.

Források:

<https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/magyar-nyelv-es-irodalom/magyar-nyelv/magyar-nyelv/2/fogalomgyujtemeny/fokozas>

<https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Fokoz%C3%A1s>

<http://mek.niif.hu/02100/02115/html/2-385.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=eONCLiTsE6Q>